

ПРОПИСИ У ПРАКСИ

propisi.net

октобар 2025 / број 157 10/2025

Право на дом и измена Устава РС

- ▶ Услови за одређивање привремене мере
- ▶ Карактеристике остваривања пензија држављана – резидената Србије у земљи и иностранству
- ▶ Кривично дело прогањање из члана 138а Кривичног законика
- ▶ „Новчане мазге” – како се заштитити?
- ▶ (Не)допуштеност побуде за закључење уговора о доживотном издржавању
- ▶ Поништавање ожалбеног решења и одлучивање о жалбеном захтеву или управној ствари (члан 171. ЗУП-а)
- ▶ Очекивана модернизација здравственог система увођењем е-картона

Србија - Влагифор, водоград Гостиле.

ДИВНА

Здравствена Вода Србије

Дивна вода стиже до нас право са извора у најкраћем могућем року. Кад је пијемо, осећамо се као да стојимо у најлепшој природи, док се у позадини чује тихи жубор, који смирује и опоравља. Дивна вода нас поново повезује са природом, али и са нама самима.

Све Дивна воде су висококвалитетне и извиру на местима нетакнуте природе. Изворног квалитета и свеже, доспевају у чашу Корисника после само неколико дана од пуњења на извору. Могу се конзумирати свакодневно и у неограниченим количинама.

Свака од њих је другачија и на неки посебан начин благотворно делује на људски организам.

Преплатите се на неки од наших повољних пакета за правна лица или домаћинства и уживајте у здравој и свежој води на послу или код куће!

www.divnavoda.rs

ЦЕНТАР ЗА ВРТУ О ДИВНИМ КОРИСНИЦИМА
0800 111 111

Оснивач и издавач:

ИНГ-ПРО Издавачко-графичко д.о.о.
Београд, Веле Нигринове 16а

За оснивача и издавача:

Горан Грчић и Владимир Здјелар

Главни и одговорни уредник Редакције:

Јован Матијашевић

Главни и одговорни уредник часописа:

Ана Фулетин

Сарадници:

Божидар Вујичић
Драгана Марчетић
Душан Рајаковић
Жељко Албанезе
Маја Магић
Миодраг Васић
Никола Пантелић
Саша Кулић
Снежана Марјановић

Технички уредник:

Милена Станковић

Лектура:

Милица Радованчев

Графичка припрема:

Мирослав Арамбашић

Штампа:

Digital art, Београд

Редакција:

Веле Нигринове 16а, 11000 Београд
тел: +381 11 2836-890
факс: +381 11 2836-474
имејл: redakcija@legeartis.rs

Часопис излази једанпут месечно (10 бројева и 1 двоброј у оквиру годишње претплате).

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
34

LEGE Artis : прописи у пракси / главни и одговорни уредник Ана Фулетин. - [Штампано изд.]
. - Год. 3, бр. 25 (окт. 2014). - Београд : ИНГ-ПРО, 2014- (Београд : Digital art). - 28 cm

Месечно. - Наслов лат., текст ћир.. - Преузима нумерацију електронског издања. - Друго издање на другом медијуму: Lege Artis (Online) = ISSN 2334-6140
ISSN 2406-1085 = Lege Artis (Штампано изд.)

Поштовани претплатници,

Најављеним изменама Закона о извршењу и обезбеђењу жели се постићи јача заштита права на дом, а у стручној јавности поставља се питање да ли је за реализацију те идеје нужно мењати Устав због тога што он не познаје право на дом као људско право. Зато као тему овог броја анализирамо да ли је измена Устава неопходна, затим да ли је уопште идеја о забрани продаје одређених непокретности у сврху намирења дугова прихватљива, као и, коначно, ако поменута идеја мора да се спроведе, који је начин за то најпогоднији, односно, ако закључимо да за реализацију идеје није неопходна измена Устава, у ком правцу треба да иде измена Закона.

У оквиру рубрике „Грађанско право” настављено је са серијом текстова о привременим мерама, с тим што је сада акценат на условима за одређивање, поводом чега је размотрено да ли институт побуда за закључење уговора из члана 53. Закона о облигационим односима може да се примени и на уговор о доживотном издржавању.

Држављани Републике Србије остварују право на пензију како у Србији тако и у иностранству, с тим што се то право остварује пре свега на основу резидентства у земљи у којој се ради, а не према држављанству. То је и један од основних постулата споразума о социјалном осигурању које је Србија закључила с већим бројем земаља у свету, пре свега с онима у којима наши држављани раде у већем броју. У чланку у оквиру рубрике „Радно право” размотрен је начин остваривања и исплате пензија које су грађани Републике Србије остварили у земљи и иностранству.

Једну од најважнијих карактеристика нашег управног поступка представља његова двостепеност. Смисао двостепености је у томе да одлука органа јавне власти, односно доносиоца мериторне одлуке у управној ствари буде подвргнута контроли односно провери од стране органа који је надлежан да ту проверу изврши, па у вези с тим у рубрици „Управно право” представљене су одредбе члана 171. Закона о општем управном поступку, којим је регулисано поништавање ожалбеног решења и одлучивање о жалбеном захтеву или управној ствари.

Рубрика „Кривично право” посвећена је бићу кривичног дела прогањање у свим појавним облицима, уз навођење карактеристичних судских одлука које доприносе његовом правилном разумевању.

Међународни дан градова, који се обележава 31. октобра, био је повод да се рубрика „Поводом” фокусира на питања устројства и развоја градова, како се уређују и развијају и на који начин то утиче на свакодневни живот грађана, уз представљање међународних и домаћих прописа којима су та питања регулисана, док је рубрика „Кад језик пресуди” посвећена лингвистичком испитивању политичког дискурса ради идентификације дезинформација, манипулативних тактика, говора мржње и образаца ауторства како би се открила имплицитна значења и стратешка употреба језика за убеђивање, обману или утицај у политичким контекстима, с посебним освртом на методе аналитичара попут мултимодалне анализе (вербални и визуелни елементи), анализе дискурса и проучавања граматичких и лексичких карактеристика

Поред наведених, ту су и остали врло актуелни текстови у поменутиим, али и другим рубрикама, као и наше сталне рубрике „Портал читалаца” и „Регистар прописа донетих између два броја”.

Редакција

Будимо на вези

Часопис *Lege Artis* – ПРОПИСИ У ПРАКСИ отворен је за сва ваша питања, мишљења, конструктивне предлоге, похвале и критике. Можете их упутити ауторима текстова или на имејл Редакције часописа redakcija@legeartis.rs

Пратите нас:

- www.legeartis.rs
- www.propisi.net
- www.ingpro.rs
- www.facebook.com/IngProLegeArtis

Зашто баш **PROPISI.NET?**

- ▶ Зато што је прегледан и једноставан и не захтева никакву специјалну обуку за коришћење (*user friendly*).
- ▶ Зато што је могућ приступ неограниченом броју докумената у току претплате.
- ▶ Зато што има највећи број прописа, примера судске праксе, правних мишљења, модела и других докумената.
- ▶ Зато што има претраживач који даје прецизно сортиране и брзе резултате претраге.
- ▶ Зато што се документа – прописи и др. – могу претраживати путем одговарајућих скраћеница и синонима који се у правној пракси често користе.
- ▶ Зато што је једини на тржишту који аутоматски бележи најпрегледаније документе сваког претплатника и издваја их на почетној страни.
- ▶ Зато што има мејл-сервис који омогућава претплатницима да о новим прописима, примерима из судске праксе, правним мишљењима и стручним коментарима и другим документима из области које сами изаберу, буду информисани путем мејла истог дана кад су објављени у бази.
- ▶ Зато што ради са било ког рачунара на интернету, без икакве инсталације, а подржава рад и у интранет окружењу.
- ▶ Зато што је увек ажуран (не захтева ажурирање од стране претплатника).
- ▶ Зато што су текстови докумената и интерфејс доступни на ћирилици или латиници.
- ▶ Зато што једним кликом могу да се ископирају текстови у *Word* или *PDF* формату.
- ▶ Зато што има најсвеобухватнију и највећу базу судске праксе, са разгранатом структуром по одговарајућим правним гранама и правним институтима.
- ▶ Зато што се из текста прописа једним кликом приступа повезаним документима.

У овом броју...

ГРАЂАНСКО ПРАВО

- 4 Право на дом и измена Устава РС
- 8 Услови за одређивање привремене мере
- 23 (Не)допуштеност побуде за закључење уговора о доживотном издржавању

РАДНО ПРАВО

- 28 Карактеристике остваривања пензија држављана – резидената Србије у земљи и иностранству
- 37 Новија судска пракса Апелационог суда у Београду у области радног права
- 41 Новија мишљења Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања

УПРАВНО ПРАВО

- 45 Поништавање ожалбеног решења и одлучивање о жалбеном захтеву или управној ствари (члан 171. ЗУП-а)

КРИВИЧНО И ПРЕКРШАЈНО ПРАВО

- 50 Кривично дело прогањање из члана 138а Кривичног законика

ПРИВРЕДНО ПРАВО

- 57 „Новчане мазге” – како се заштитити?

УНАКРСНИ ПОГЛЕД

- 62 Очекивана модернизација здравственог система увођењем е-картона

РУБРИКЕ

- 68 Портал читалаца
- 73 Кад језик пресуди: Форензичко-лингвистичка студија политичких говора
- 81 Поводом Међународног дана градова
- 93 Преглед прописа донетих између два броја

Право на дом и измена Устава РС

Анализа најављених измена ЗИО којима се жели постићи јача заштита права на дом употпуњена је разматрањем последица тога у пракси.

Божидар Вујичић,
судија Врховног касационог суда
у пензији

1. Увод

У претходном периоду од највиших представника РС могло се чути како је неопходно спречити да се за намирење новчаних потраживања, дугова грађана, у поступку извршења продају њихови станови или стамбене зграде у којима живе с породицом, па у том циљу треба променити и Устав РС. Неки правни стручњаци одмах су прихватили ту идеју и објаснили да је нужно мењати Устав због тога што он не познаје право на дом као људско право, а без тога није могуће изменити Закон о извршењу и обезбеђењу (даље: Закон) и спровести поменуту идеју. „Устав је”, како то каже професор Јован Ђорђевић, „у свим самосталним и развијеним државним уређењима основни политичко-правни документ. Он је извор права и посебно уставног права. Он је и акт стварања механизма власти и потврда основних друштвених односа. Он је правна основа за функционисање политичког система и остваривање права”¹. С друге стране, право на поштовање дома установљено је чланом 8. Конвенције за заштиту људских права и основних слобода (даље: Конвенција) и тесно је повезано с чланом 1. Првог протокола уз Конвенцију, који штити право на несметано уживање имовине. Дакле, ради се о два веома важна правнополитичка питања, од изузетног значаја за функционисање система и заштиту људских права. Отуда она заслужују озбиљну стручну расправу пре него што би се евентуално приступило компликованој и скупој процедури измене Устава. Иста расправа је неопходна и ако би се проблем решавао изменом Закона.

Уважавајући значај проблема, овај чланак представља прилог расправи која ће се водити. Сматрам да постоје три основна питања која ваља размотрити:

- најпре, ако се заиста прихвати поменута идеја, да ли је за њену реализацију неопходно да се мења Устав;
- затим да ли је уопште идеја о забрани продаје одређених непокретности у сврху намирења дугова прихватљива; и
- коначно, ако поменута идеја мора да се спроведе, који је начин за то најпогоднији, односно, ако закључимо да за реализацију идеје није неопходна измена Устава, у ком правцу треба да иде измена Закона.

2. Измена Устава – да или не?

Већ је истакнуто да је Устав највиши политичкоправни акт у једној држави, због чега није пожељно да се често мења јер то показује нестабилност друштва и недостатак визије. Некада се сматрало да у друштвима која су још увек у развоју, посебно приликом изградње демократских институција, Устав треба мењати како би пратио тај интензивни развој. Међутим, такав став је неприхватљив јер управо добар Устав треба да креира будући развој. Због тога су, уз све остало, и процедуре за промену Устава доста сложене, као што је то случај и са Уставом РС, члан 203.² Међутим, ако се ради о неком изузетно важном питању, наравно да Устав треба мењати и створити основ да се то питање нормативно разреши. Право на дом и све што је у вези с њим свакако заслужује озбиљну пажњу, па треба размотрити да ли постоји решење без промене или уз промену Устава.

¹ Професор Јован Ђорђевић, Уставно право, Савремена администрација 1978.

² Устав РС, „Службени гласник РС” бр. 98/2006 и 115/2021.

зграда, да не живи у том стану и сл.? Нажалост, у Закону такву могућност не налазимо. Тиме се вређа још једно неписано правило сваке процедуре, а то је да учесницима у поступку на располагању стоје правна средства приближно подједнаке стране, тако да у борби могу да користе једнака оружја. Тога овде нема и, што је још горе, повлашћена је крива страна, она која је изазвала поступак. Дакле, ако је законодавац решио да идеју спроведе, кроз допуну Закона треба да омогући право извршном повериоцу да доказује у парници неистинитост доказа приложених уз жалбу, а о томе нема ни помена. То је само још један доказ у прилог ставу да се не спроводе помнуте допуне Закона.

5. Закључак

Правни систем једне земље је целовит, па се сви закони у њему морају уклапати. Отуда се ниједним законом не сме задирати у неке темељне принципе, као што су једнакост странака у поступку, слобода уговарања или обавеза испуњења уговорних обавеза. Зато и при изменама и допунама било којег закона мора да се пази на то да се правни систем не наруши, а нарочито да се не прописују одредбе које су контрадикторне другим одредбама тог закона. Због свега тога надам се да Народна скупштина неће да усвоји наведене допуне Закона без адекватне стручне расправе, водећи рачуна и о питањима и решењима који су истакнути у овом тексту.

Услови за одређивање привремене мере

Наставља се преглед законске регулативе и актуелне праксе која се тиче привремене мере и у овом броју, с тим што је сада акценат на условима за одређивање.

Снежана Марјановић,
судија Вишег суда у Београду

Драгана Марчетић,
судија Апелационог суда у Београду

Да би могла да се одреди привремена мера, морају кумулативно да буду испуњени услови које Закон о извршењу и обезбеђењу прописује (даље: ЗИО), који су представљени у продужетку:

1. Вероватноћа потраживања

Да би могла да се одреди било која привремена мера, морају да буду испуњени прописани услови, и то вероватноћа постојања потраживања и опасност по потраживање. Привременом мером обезбеђује се новчано или неновчано **потраживање** чије постоја-

ње извршни поверилац **чини вероватним** (члан 449. став 1. ЗИО), што је први услов. Други услов – то да постоји опасност по потраживање – зависи од тога да ли се ради о новчаном или неновчаном потраживању.

Вероватноћа потраживања не значи и извесност постојања потраживања. Према најчешћим дефиницијама вероватноће, она је квантификација очекивања да ће се неки догађај одиграти у градацији од потпуне немогућности до потпуне извесности. Тај степен вероватноће који се очекује по наведеном правном стандарду из Закона о извршењу и обезбеђењу није тачно одређен, а сигурно то није потпуна извесност која се очекује приликом доношења мериторне одлуке о тужбеном захтеву, већ значајно нижи степен вероватноће. То је правни стандард који није законски ближе дефинисан, па подлеже слободном судијском уверењу приликом оцене доказа, које је ограничено правилима логике и искуства.

или средства отуђити, прикрити или на други начин њима располагати (опасност по потраживање). Да би се одредила привремена мере за обезбеђење неновчаног потраживања, извршни поверилац, осим вероватноће постојања потраживања, мора да учини вероватним и да би без привремене мере испуњење његовог потраживања било осујећено или знатно отежано, или да ће бити употребљена сила или настати ненадокнадива штета (опасност по потраживање). Привременом мером могу да се обезбеде и недоспела, условна и будућа потраживања.

Нису основани наводи жалбе да првостепени суд није правилно оценио да тужилац није учинио вероватним своје потраживање и опасност за његово остварење. Првостепени суд је одлучивао на основу расположивих података који су достављени и правилно закључио да нема услова да се одреди привремена мера у овој фази поступка.

Тужилац није доказао вероватност свог потраживања за исељење тужиоца и предају стана број 11. У тужби је наведено да тужени ради на припремама стана број 2 за усељење и продају тако што се изводе радови на лакирању паркета и монтажи санитарија. Према уговору који су странке закључиле, ти радови су били обавеза тужиоца и нису изведени, па стога тужилац није учинио вероватним да је обавезе из уговора извршио да би могло да се сматра да је обавеза туженог за предају стана доспела. Привремена мера није средство остварења потраживања већ средство

обезбеђења потраживања које се налази у опасности. Тужени је оспорио потраживање тужиоца и навео да он није извршио уговорну обавезу. Нема доказа да је тужилац извршио своју уговорну обавезу у целости да би могло да се сматра да је потраживање на предају стана број 11 доспело.

Према катастарском стању и достављеним доказима **нема података да је тужени власник станова на којима се одређивање привремене мере тражи**. Тужбеним захтевом се тражи исељење из стана број 11, док се привременом мером тражи забрана отуђења шест станова, па стога она по обиму **превазилази постављени тужбени захтев**. Нису основани наводи тужиоца да се ради о потраживању од 250.000 евра, с обзиром на то да је тужбени захтев постављен само у односу на стан број 11.

Околност да се омашком првостепени суд позвао на погрешан члан Закона о извршењу и обезбеђењу није од утицаја на правилност донете одлуке, тако да у том делу решење може да буде исправљено у сваком тренутку применом чл. 362. у вези са чл. 366. ЗПП.

Потраживање тужиоца у износу од 250.000 евра може да буде предмет обезбеђења, али не у овој парници већ у неком другом поступку сходно ЗПП и ЗИО, с обзиром на то да се у овој парници може обезбеђивати само потраживање које се односи на тужбени захтев.

(Решење Вишег суда у Београду Гж 19213/21 од 2. 3. 2023)

У наредном броју, уз закључна разматрања, теме ће бити:

- јемство дужника и повериоца;
- садржина решења о привременој мери и дејство мере;
- трајање и укидање привремене мере;
- накнада штете извршном дужнику;
- врсте привремених мера;
- регистар судских забрана.

(Не)допуштеност побуде за закључење уговора о доживотном издржавању

Да ли институт побуда за закључење уговора из члана 53. Закона о облигационим односима може да се примени и на уговоре наследног права, конкретно на уговор о доживотном издржавању – размотрено је у овом тексту.

Миодраг Васић,
адвокат

Институт побуда за закључење уговора у нашем праву регулисан је Законом о облигационим односима. Тако је, као правило, чланом 53. став 1. наведеног закона прописано да побуде из којих је уговор закључен не утичу на његову пуноважност. Дато правило трпи одређена ограничења с обзиром на поделу уговора на оне с накнадом и оне без накнаде.

Када је реч о уговорима с накнадом (двострано обавезни уговори), извршење обавезе једне уговорне стране основ је обавезивања друге уговорне стране. Све друге побуде (мотиви) сматрају се правно ирелевантним за пуноважност таквих уговора. Уговорници приликом закључења двострано теретних уговора могу да имају веома различите побуде али је, *ex lege*, правно значајно то што се једна страна обавезује јер се и друга обавезује према њему. „Према томе, код ових уговора у принципу се не узимају у обзир побуде које су утицале на уговорника да закључи уговор, битна је само узајамност обавеза и њихово испуњење. Тиме је извршено принципијелно разграничење између основа, као једино правно релевантне побуде, и свих других побуда које не утичу на пуноважност уговора” (проф. др Слободан Перовић и проф. др Драгољуб Стојановић: Коментар Закона о облигационим односима, књига прва, страна 245).

Међутим, ради заштите принудних прописа, јавног поретка и добрих обичаја законодавац се, као ограничење аутономије воље из

члана 10. Закона о облигационим односима, определио за то да појам основа (каузе) прошири одређеним побудама. Тако је чланом 53. став 2. наведеног закона прописано да ће уговор бити без дејства ако је недопуштена побуда битно утицала на одлуку једног уговарача и ако је то други уговарач знао или морао да зна. У таквом случају недопуштеност побуде мора да се цени са становишта одредбе члана 51. став 2. Закона о облигационим односима, односно да ли је одлучујућа побуда уговарача била противна принудним прописима, јавном поретку или добрим обичајима. Тиме је у двострано обавезним уговорима као правно релевантна побуда призната само она која је у супротности с наведеним друштвеним вредностима. Интересантна је редакција тог члана чија последица није ништавост таквог уговора, као у случају непостојања или недопуштености основа (члан 52. Закона о облигационим односима), па се поставља питање да ли то значи да исти може да се сматра пуноважним, а само обавезе уговарача без дејства.

Уговор без накнаде нема правно дејство ни кад други уговарач није знао да је недопуштена побуда битно утицала на одлуку његовог уговарача – члан 53. став 2. Закона о облигационим односима. То је сасвим разумљиво јер, за разлику од двострано обавезних уговора, овде нема еквиваленције размене. Зато побуде за закључење добротних правних послова улазе у појам основа, а њихова недопуштеност доводи до тога да не производе правно дејство.

Одредбом члана 1. Закона о облигационим односима прописано је да се тим законом уређују **облигациони односи** који настају из **уговора**, проузроковања штете, стицања без основа, пословодства без налога, једнострано

Спор о пуноважности уговора о доживотном издржавању после смрти примаоца издржавања може да се води у погледу основа (члан 194. ЗН), облика (члан 196. ЗН), посебног случаја ништавости уговора (члан 196. ЗН) и алеаторности (члан 203. ЗН). Када уговор о доживотном издржавању има допуштен основ у смислу члана 194. Закона о наслеђивању, питање допуштености побуде за његово закључење не може да се постави јер прималац издржавања у двострано обавезујућим уговорима није у обавези да остави имовину из које би могли да се намире његови нужни наследници. Наравно, то не важи за случај поклона и завештајног располагања, као добротних правних послова, али се ни тада не ради о апсолутно ништавим него о рушљивим правним пословима.

У једној фиктивној животној и правној ситуацији давалац издржавања све до смрти примаоца издржавања извршава своје обавезе на начин како је уговорено. Нужни наследници после смрти примаоца издржавања нађу писмено у коме прималац и давалац издржавања потврђују да је уговор закључен из побуде да нужни наследници буду онемогућени у остваривању њиховог нужног наследног дела. Да ли би суд у случају спора утврдио ништавост тог уговора због недопуштене побуде за његово закључење?

Сматрамо да не би јер се ради о допуштеном основу у смислу члана 194. Закона о наслеђивању у вези с чланом 51. Закона о облигационим односима, при чему су обавезе даваоца издржавања у целини извршене. За пуноважност уговора о доживотном издржавању битан је само допуштен правни основ јер одредба члана 195. Закона о наслеђивању, нити било која друга одредба тог закона, не регулише недопуштену побуду из члана 53. став 2. Закона о облигационим односима. Према стилизацији наведене одредбе, побуде из којих прималац издржавања закључује уговор о доживотном издржавању с неким лицем, а не нужним наследником ни на који начин не утичу на пуноважност самог уговора. У оквиру тог разматрања на пуноважност уговора о доживотном издржавању утиче само основ обавезивања, а на каснији пренос права својине на стварима или каквим другим правима примаоца издржавања и уредно извршење преузетих обавеза од стране даваоца издржавања. Зато се решење описане дилеме налази у доследној примени члана 195. Закона о наслеђивању, као *lex specialis* и *lex posteriori* у односу на Закон о облигационим односима.

Електронски часопис **ЛЕГЕ АРТИС – ПРОПИСИ У ПРАКСИ**

Часопис „Lege Artis – ПРОПИСИ У ПРАКСИ“, електронско издање, са стручним ауторским текстовима, већ дужи низ година незаобилазни је саветник и дневни пратилац у свачијем пословању. Намењен је, пре свега, правним службама у јавном и приватном сектору, привредним субјектима, установама, адвокатским канцеларијама итд.

Од области у часопису издвајамо: Јавне набавке и буџети, Грађанско право, Кривично и прекршајно право, образовање, Планирање, изградња, становање, Привредно право, Радно право, Управно право, Здравствене установе, здравствена заштита и здравствено осигурање и друге области, као и сталне рубрике „Портал читалаца“, „Календар правних аката“ и „Регистар прописа“.

Тренутно се у издању налази преко 2.000 чланака, при чему у току године излази 12 бројева.

Чланци из свих досадашњим бројева доступни су у е-часопису, с тим што им се приступа у оквиру издања Прописи.нет, а повезани су са релевантним прописима.

Карактеристике остваривања пензија држављана – резидената Србије у земљи и иностранству

У продужетку је дат јасан преглед услова, поступака и специфичности остваривања пензија за држављане – резиденте Србије у земљи и иностранству.

Жељко Албанезе

Уводне напомене

Држављани Републике Србије остварују право на пензију како у Србији тако и у иностранству у зависности од тога где су радили, односно остваривали права из пензијско-инвалидског осигурања. Право на пензију остварује се пре свега на основу резидентства у земљи у којој се ради, а не према држављанству. То је и један од основних постулата споразума о социјалном осигурању које је Србија закључила с већим бројем земаља у свету, пре свега са онима у којима наши држављани раде у већем броју.

У овом чланку размотрен је начин остваривања и исплате пензија које су грађани Републике Србије (даље: Република) остварили у земљи и иностранству.

Резидентство као основ остваривања права на пензију

Држављани Републике су и резиденти Србије када на њеној територији раде и када су обвезници доприноса за пензијско и инвалидско осигурање (даље: допринос за ПИО). У смислу Закона о пензијском и инвалидском осигурању („Сл. гласник РС” бр. 34/2003... и 94/2024 – даље: Закон о ПИО) они су обавезно осигурана лица (даље: осигураници) као:

- 1) запослени (даље: осигураник запослени);
- 2) лица која самостално обављају делатност (даље: осигураник самосталних делатности);

3) пољопривредници (даље: осигураник пољопривредник).

Време које су држављани Србије остварили у неком од наведених осигурања рачуна се у стаж осигурања ако је плаћен допринос за ПИО, при чему је тај стаж осигурања основ за утврђивање старосне пензије.

Међутим, држављани Републике могу да буду и нерезиденти. Наиме, према члану 7. Закона о порезу на доходак грађана („Сл. гласник РС” бр. 24/2001... и 19/2025 – даље: Закон о порезу), резидент Републике је физичко лице које испуњава један од следећих услова:

- 1) на територији Републике има пребивалиште или центар пословних и животних интереса;
- 2) на територији Републике непрекидно или с прекидима борави 183 или више дана у периоду од 12 месеци, који почиње или се завршава у односној пореској години.

Сагласно наведеном (члан 8. Закона о порезу), нерезидент је физичко лице које није резидент, односно лице које на територији Републике нема пребивалиште или центар пословних и животних интереса, као и оно које на територији Републике непрекидно или с прекидима борави 183 или мање дана у периоду од 12 месеци.

Према томе, држављани Републике могу да буду њени резиденти, али и нерезиденти, што је врло битно са становишта остваривања права на пензију: Нерезиденти раде у иностраној држави и тамо примају зараду на коју плаћају допринос за ПИО, по ком основу остварују пензију у конкретной страни земљи (иако су и даље држављани Србије). Дакле, то је иностранци пензионер – осигураник, као домаћи држављанин који прима пензију искључиво од иностраног носиоца осигурања.

преклапају, али углавном не садрже одредбе о приоритетном основу осигурања приликом утврђивања стажа осигурања. Полазећи од територијалног важења Закона о ПИО, нема основа да се у случају преклапања стажа примени принцип приоритетног осигурања приликом утврђивања стажа осигурања и одлучивања о праву на пензију, изузев у случају када је приоритетни основ осигурања прописан билатералним споразумом (нпр. споразум са Русијом и Мађарском). Према томе, уколико је стаж осигурања који се односи на исти временски период навршен у обе државе уговорнице (преклапање стажа), РФ ПИО дужан је да утврди стаж осигурања навршен у Републици Србији, јер нема правног основа да се стаж осигурања који је утврђен у матичној евиденцији не урачуна у укупан стаж осигурања и призна за остваривање права. На исти начин поступа се и када се утврђује самостални и сразмерни износ пензије јер су у оба случаја испуњени услови према Закону о ПИО да РФ ПИО то време утврди у стаж осигурања. Значи, у случају преклапања стажа, за остваривање права на пензију и одређивање како самосталног тако и сразмерног износа пензије биће узет у обзир стаж осигурања навршен у Републици, осим у случајевима када другачије произлази из одредаба конкретног билатералног споразума и спровођења истог.

Уколико је реч о сразмерној пензији, све државе примењују сличан принцип приликом обрачуна висине пензије. У обрачун се узимају искључиво зараде остварене у Србији, а затим се висина пензије одређује као да је сав урачунат стаж навршен у Србији. Након тога, на основу тако добијеног износа обрачунава се сразмеран део који одговара уделу српског стажа у укупном трајању. Тако се искључује могућност да, на пример, ниже зараде у Србији умање неку другу пензију.

На пример, ако је особа АА радила неколико година у Аустрији и по основу тог стажа има право на аустријску пензију, то ће право

и остварити. Ако пак тај број година није довољан да испуни услов за пензију у Аустрији, а пошто Србија с том земљом има уговор о социјалном осигурању, онда ће се периоди осигурања (ако се не поклапају) навршени у Аустрији и Србији сабрати, па ће се одредити сразмерни део пензије из сваке од земаља. Тако би то лице ипак остварило право на сразмеран део аустријске пензије, који ће та држава исплаћивати јер ће по основу међународног уговора признати да је наведено лице испунило услов за пензију због сабраних година стажа из Србије и Аустрије. Србија у описаном примеру такође плаћа свој део пензије за стаж остварен у Србији.

Осигураник има право само на једну пензију

Српске држављане који раде у иностранству, где им послодавци уплаћују доприносе, треба упозорити на то да немају право да истовремено уплаћују пензијски стаж у Србији. У конкретном случају наш човек као грађевинац ради у европским земљама, где му ондашњи послодавци плаћају доприносе за ПИО, али пошто намерава да се врати у Србију, хтео је да, по члану 15. Закона о ПИО, у Србији сам себи почне да уплаћује стаж. Међутим, осигураник може да се укључи у обавезно осигурање по члану 15. Закона о ПИО само ако није осигуран по другом основу (запослење, обављање самосталне или пољопривредне делатности). То се односи и на лица која су осигурана у земљи с којом је закључен уговор о социјалном осигурању. Период осигурања по члану 15. Закона о ПИО може да се утврди само ако се не преклапа са осигурањем код иностраног носиоца осигурања. Дакле, осигураник не може у исто време да ради у Енглеској и Холандији и да у Србији себи уплаћује доприносе, па да сутра оствари и српску пензију.

Новија судска пракса Апелационог суда у Београду у области радног права

Основ одговорности послодавца за штету – Пресуда Апелационог суда у Београду Гж 1469/24 од 24. 4. 2025. године

Послодавац одговара за штету коју запослени претрпи на раду или у вези с радом по основу који мора да буде утврђен у складу са одредбама ЗОО које се тичу основа одговорности.

Из образложења:

Одредбом члана 164. Закона о раду („Сл. гласник РС” бр. 24/2005, 61/2005, 54/2009, 32/2013, 75/2014, 13/2017 – Одлука УС РС) прописано је да је, ако запослени претрпи повреду или штету на раду или у вези са радом, послодавац дужан да му накнади штету, у складу са законом и општим актом. Одредбом члана 173. Закона о облигационим односима прописано је да се штета настала у вези са опасном ствари, односно опасном делатношћу сматра да потиче од те ствари, односно делатности, изузев ако се докаже да оне нису биле узрок штете. Одредбом члана 174. ЗОО прописано је да за штету од опасне ствари одговара њен ималац, а за штету од опасне делатности одговара лице које се њом бави. Одредбом члана 177. истог закона прописано је да се ималац ослобађа одговорности ако докаже да штета потиче од неког узрока који се налазио ван ствари, а чије се дејство није могло предвидети, избећи или отклонити (став 1). Ималац ствари ослобађа се одговорности и ако докаже да је штета настала искључиво радњом оштећеника или трећег лица, коју он није могао да предвиди и чије последице није могао да избегне или отклони (став 2). Ималац се ослобађа одговорности делимично ако је оштећеник делимично допринео настанку штете (став 3). Ако је настанку штете делимично допринело треће лице, оно одговара оштећенику соли-

дарно са имаоцем ствари, а дужно је да сноси накнаду сразмерно тежини своје кривице (став 4). Лице којим се ималац послужио при употреби ствари не сматра се трећим лицем (став 5).

У погледу чињенице да је до повређивања тужиоца дошло приликом кошења траве три-мером који је у власништву тужене и то по усменом наређењу надређених, такође запослених код тужене, док је на снази било наређење команданта Гардијског батаљона бр. 2113-2 од 23. 8. 2017. године, које је, између осталог, подразумевало одржавање травнате површине круга касарне „Д”, као стални задатак, који представља радње од којих потиче повећана опасност штете, односно повећана могућност повређивања, за насталу нематеријалну штету по принципу објективне одговорности одговара тужена, применом члана 173. и 174. ЗОО. И по налажењу овог суда, с обзиром на утврђено чињенично стање, нема места примени члана 177. ЗОО и ослобођењу тужене од одговорности, с обзиром на то да тужена, на којој је терет доказивања те чињенице, није указала на то који пропуст је тужилац направио који би био у узрочно-последичној вези са повређивањем, па у одсуству доказа на околност да је штета настала искључивом радњом тужиоца или околност да је делимично допринео настанку штете, супротно наводима жалбе тужене, није било основа за потпуно или делимично ослобођење тужене од одговорности.

Одговорност запосленог за штету причињену послодавцу – Пресуда Апелационог суда у Београду Гж 6266/24 од 23. 1. 2025. године

Одлука послодавца о накнади причињене штете је процесна претпоставка за вођење судског поступка за накнаду штете од стране запосленог послодавцу.

члана 171. Закона о раду прописано под којим условима запослени може да буде премештен на друго радно место, с тим што се ти разлози тичу искључиво потреба процеса и организације рада, а тужени није доказао које су то потребе процеса рада условиле премештај тужиоца.

Неосновано се жалбом туженог указује на то да су у понуди која је претходила оспореном анексу уговора о раду тужиоца наведени разлози који се тичу потребе и организације рада код послодавца, те да је тужилац премештен на место које захтева исту врсту и степен стручне спреме. Ово из разлога што наводи у понуди да је разлог за премештај тужиоца на друго радно место квалитетније функционисање послова возног парка не представљају конкретну чињеницу која се тиче боље организације рада код туженог, односно радне јединице у којој је био тужилац распоређен.

Није од утицаја на другачију одлуку навод жалбе туженог да је првостепени суд одбио, као сувишне, предлоге за извођење доказа саслушањем сведока ББ и ВВ, те да је пропустио, односно да није утврдио да ли је било пропуста у раду тужиоца. Ово из разлога што пропусти у раду запосленог не могу да представљају разлоге за премештај на друго радно место већ евентуално његову дисциплинску одговорност, па се стога у конкретној парници не испитује да ли је запослени извршио повреду радне обавезе, да ли је постојала његова кривица и свест о предузетој радњи, односно друга питања о којима се расправља у парницама за поништај решења о отказу.

Наиме, супротно наводима жалбе туженог, премештај запосленог на друго радно место не може да представља меру коју је послодавац овлашћен да примени уколико оцени да би на тај начин указивао запосленом да мора да поштује и савесно извршава своје обавезе, јер се измена уговорених услова рада врши због потреба процеса и организације рада код послодавца, а послодавац има дискреционо овлашћење да врши премештај запослених с једног на друго радно место само уколико се за то укажу стварне потребе и испуне потребни услови.

Послодавац је овлашћен да организује процес рада у циљу бољег функционисања делова система рада и има овлашћење да премести запосленог на друге одговарајуће послове, а смисао и циљ је да се запосленом омогући да ради у складу са интересима послодавца, али не може запосленог да премести на послове за чије обављање нема стварне потребе, као меру предузету због повреде радне обавезе учињене од стране тог запосленог.

Дакле, разлог премештаја тужиоца, исказан у обавештењу за закључење анекса уговора о раду, исказује противциљно вршење права јер је тужилац оспореним анексом уговора о раду премештен на послове за чије обављање послодавац није доказао да је имао стварне потребе, а повреда радне обавезе не може да представља стварну потребу послодавца за премештај запосленог на друго место рада већ законом предвиђен разлога за отказ уговора о раду, односно изрицање друге дисциплинске мере у смислу члана 179. ставови 2. и 3. и члана 179а Закона о раду.

Електронски часопис **ПОСЛОВНИ САВЕТНИК**

Часопис „ПОСЛОВНИ САВЕТНИК“ представља издање са стручним ауторским текстовима из области рачуноводства и пореза. Намењен је, пре свега, финансијским и рачуноводственим службама у приватном сектору, рачуноводственим агенцијама и сл.

Од рубрика у часопису издвајамо: Рачуноводство, Порези, Зараде, плате и друга примања, Радни односи, Пословне финансије, Статистика и остале области.

Тренутно се у издању налази преко 2.000 чланака, при чему у току године излази 12 бројева.

Чланци из свих досадашњих бројева доступни су у е-часопису, с тим што им се приступа у оквиру издања Прописи.нет, а повезани су са релевантним прописима.

Новија мишљења Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања

Накнада за неискоришћени годишњи одмор за претходну годину у случају престанка радног односа

У члану 68. став 4. Закона о раду („Сл. гласник РС” бр. 24/2005, 61/2005, 54/2009, 32/2013, 75/2014, 13/2017 – одлука УС, 113/2017 и 95/2018 – аутентично тумачење – даље: Закон) прописано је да запослени не може да се одрекне права на годишњи одмор, нити то право може да му се ускрати или замени новчаном накнадом, осим у случају престанка радног односа у складу са овим законом.

У члану 73. ст. 1. и 2. Закона прописано је да се годишњи одмор користи једнократно или у два или више делова, у складу са овим законом. Ако запослени користи годишњи одмор у деловима, први део користи у трајању од најмање две радне недеље непрекидно у току календарске године, а остатак најкасније до 30. јуна наредне године.

У члану 75. ст. 1–4. Закона прописно је да, у зависности од потребе посла, послодавац одлучује о времену коришћења годишњег одмора, уз претходну консултацију запосленог (став 1); да се решење о коришћењу годишњег одмора запосленом доставља најкасније 15 дана пре датума одређеног за почетак коришћења годишњег одмора (став 2); да, изузетно, ако се годишњи одмор користи на захтев запосленог, решење о коришћењу годишњег одмора послодавац може да достави и непосредно пре коришћења годишњег одмора (став 3); да послодавац може да измени време одређено за коришћење годишњег одмора, ако то захтевају потребе посла, најкасније пет радних дана пре дана одређеног за коришћење годишњег одмора (став 4).

У члану 76. став 1. Закона прописано је да је, у случају престанка радног односа, послодавац дужан да запосленом који није искористио годишњи одмор у целини или делимично

исплати новчану накнаду, уместо коришћења годишњег одмора, у висини просечне зараде у претходних 12 месеци, сразмерно броју дана неискоришћеног годишњег одмора.

У захтеву се наводи да је запосленом на радном месту директора престао радни однос 26. 6. 2025. године и да му је у моменту престанка радног односа остало неискоришћен 21 радни дан преосталог дела годишњег одмора из 2024. године, па се поставља питање да ли бивши директор има право на накнаду штете за преостали део годишњег одмора за 2024. годину због престанка радног односа.

Полазећи од наведених одредаба Закона, сматрамо да бивши запослени којем је радни однос престао 26. 6. 2025. године, који до дана престанка радног односа није искористио преостали део годишњег одмора из 2024. године у трајању од 21 дан, има право на накнаду за неискоришћени годишњи одмор за претходну годину само за онај број дана годишњег одмора колико би и могао да искористи закључно са 30. јуном 2025. године да му није престао радни однос.

(Мишљење Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања бр. 003338070 2025 13400 001 002 011 024 од 6. 8. 2025)

Начин поступања по судским пресудама којима су пред надлежним судовима окончани радни спорови

Поводом дописа од 4. априла 2025. године, којим од овог министарства тражите мишљење у вези са начином поступања по судским пресудама којима су пред надлежним судовима окончани радни спорови, обавештавамо вас следеће:

Одредбама члана 191. ст. 1–4. Закона о раду („Сл. гласник РС” бр. 24/05, 61/05, 54/09, 32/13, 75/14, 13/17 – УС, 113/17 и 95/18 – аутентично тумачење) прописано је да, ако

Унуче након смрти деде може да оствари право на породичну пензију, уз испуњење услова који се односе на неспособност за самосталан живот и рад, само под условом да се ради о детету без родитеља или детету чији су један или оба родитеља потпуно неспособни за рад, а осигураник, односно корисник права их је издржавао.

Поводом представке упућене овом министарству у вези са остваривањем права на породичну пензију у делу примене прописа о пензијском и инвалидском осигурању обавештавамо Вас следеће:

У складу с чланом 27. Закона о пензијском и инвалидском осигурању („Сл. гласник РС” бр. 34/03, 64/04, 84/04, 85/05, 101/05, 63/06, 5/09, 107/09, 101/10, 93/12, 62/13, 108/13, 75/14, 142/14, 73/18, 46/19 – УС, 86/19, 62/21, 125/22, 138/22, 76/23 и 94/24 – даље: Закон), право на породичну пензију могу да остваре чланови породице умрлог осигураника који је навршио најмање пет година стажа осигурања или је испунио услове за старосну, превремену старосну пензију или инвалидску пензију, или умрлог корисника старосне, превремене старосне пензије или инвалидске пензије.

Према члану 28. Закона, члановима породице умрлог осигураника, односно корисника права из члана 27. тог закона сматрају се брачни друг, деца (рођена у браку или ван брака или усвојена, пасторчад коју је осигураник, односно корисник права издржавао, унучад, браћа и сестре и друга деца без родитеља, односно деца која имају једног или оба родитеља који су потпуно неспособни за рад, које је осигураник, односно корисник права издржавао).

У складу с чланом 31. Закона, дете стиче право на породичну пензију и она му припада док траје неспособност за самосталан живот и

рад настала до узраста до ког се деци обезбеђује право на породичну пензију. Дете стиче право на породичну пензију и она му припада док траје неспособност за самосталан живот и рад настала после узраста до ког се деци обезбеђује право на породичну пензију, а пре смрти осигураника, односно корисника права, под условом да га је осигураник, односно корисник права издржавао до своје смрти. Када је издржавање услов за стицање права на породичну пензију, сматра се да је умрли осигураник, односно корисник права на пензију издржавао члана породице ако укупни месечни приходи члана породице не прелазе износ најниже пензије из члана 76. овог закона у претходном кварталу, у складу с чланом 32. Закона.

У складу са изнетим, дете – унуче након смрти деде, уз у конкретном случају испуњеност наведених услова који се односе на неспособност за самосталан живот и рад, може да оствари право на породичну пензију само под условом да се ради о детету без родитеља или детету чији су један или оба родитеља потпуно неспособни за рад, које је осигураник, односно корисник права издржавао.

О правима из пензијског и инвалидског осигурања одлучује Републички фонд за пензијско и инвалидско осигурање у управном поступку у ком се обезбеђује двостепеност одлучивања. Надаље, против коначног решења Фонда, у складу с чланом 103. Закона, може да се покрене управни спор код надлежног суда.

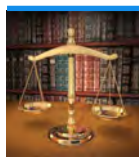
Такође, указујемо на то да ово министарство није надлежно да спроводи управни поступак за остваривање права из пензијског и инвалидског осигурања ни у првом ни у другом степену, нити је овлашћено да утиче на одлуке Фонда и на рад органа вештачења.

(Мишљење Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања бр. 003279352 2025 13400 002 000 070 001 од 29. 8. 2025)

Поништавање ожалбеног решења и одлучивање о жалбеном захтеву или управној ствари (члан 171. ЗУП-а)

Анализа члана 171. Закона о општем управном поступку овде је спроведена кроз тумачење норми и указивање на практичне импликације за органе управе и странке.

Саша Кулић, дипл. правник,
виши саветник у Министарству пољо-
привреде, шумарства и водопривреде
– Републичкој дирекцији за воде

Једну од најважнијих карактеристика нашег управног поступка представља његова двостепеност. Смисао двостепености сваког, па и управног поступка, јесте у томе да одлука органа јавне власти, односно доносиоца мериторне одлуке у управној ствари буде подвргнута контроли односно провери од стране органа који је надлежан да ту проверу изврши.

Двостепеност је у нашем управном поступку остварена кроз право на жалбу. Право странке на жалбу подигнуто је на ниво начела, које је прописано у члану 13. Закона о општем управном поступку („Сл. гласник РС” бр. 18/2016, 95/2018 – аутентично тумачење и 2/2023 – одлука УС – даље: ЗУП): странка има право на жалбу против решења донетог у првом степену, односно ако орган у управној ствари није одлучио у прописаном року, ако законом није друкчије прописано. Дакле, право на жалбу је правило, док је одступање од тог правила изузетак, који мора да буде прописан законом. У овој прилици изузеци неће бити подробније размотрени него ће само бити напоменуто да је и у тим случајевима обезбеђена заштита права странке, с тим што се она не остварује пред органима управе (дакле, нема управне контроле управе) већ пред Управним судом, па се тада ради о судској контроли управе.

Када странка није задовољна мериторном одлуком првостепеног органа, а у тој управ-

ној ствари омогућена је управна контрола управе, односно право на жалбу, она може да изјави жалбу. Жалба се, по правилу, предаје органу који је донео првостепено решење. Законодавац је такво правило прописао из једноставног разлога: сви списи те управне ствари налазе се код првостепеног органа и без њих другостепени орган не би ни могао да изврши управну контролу ожалбеног акта у другостепеном поступку. Штавише, другостепени орган не би могао да провери чак ни формалну исправност ожалбеног акта, односно да ли је жалба допуштена, изјављена од стране овлашћеног лица (односно лица које је у тој управној ствари овлашћено да изјави жалбу: странка, њен законски заступник или пуномоћник, односно треће лице које има право на жалбу ради заштите својих права или правних интереса – интервенијент) и да ли је благовремена, тј. да ли је изјављена у законском року јер се доставница, као доказ о уручењу ожалбеног решења, такође налази у списима предмета.

Од правила да се жалба предаје првостепеном органу ЗУП познаје неколико изузетака. Неки од њих су:

- да се жалба против решења којим је првостепени орган поништио побијано решење предаје другостепеном органу (члан 162. став 3. ЗУП-а);
- да се жалба којим првостепени орган замењује ожалбено решење како би удовољио жалбеном захтеву предаје другостепеном органу (165. став 3).

Када странка преда жалбу првостепеном органу, најпре проверава формалну исправност жалбе, како је раније истакнуто. Одредбом из члана 159. став 3. прописано је да, и

степену орган не сноси никакве последице. У пракси, делом из тог разлога, али делом и због тога што у органима јавне власти најчешће нема довољно извршилаца на пословима вођења управних поступака, како је раније констатовано, врло често догађа се да тај рок не буде поштован већ да ново решење буде донето након његовог истека. Против тог новог решења странка има право на жалбу, као и против сваког другог првостепеног решења.

Поништај првостепеног решења од стране другостепеног органа и достављање предмета првостепеном органу на поновни поступак има смисла само уколико је уопште потребно донети ново првостепено решење. **Уколико другостепени орган нађе да се у тој управној ствари поступак окончава поништајем првостепеног решења, предмет неће вратити првостепеном органу на поновни поступак. У том смислу у члану 171. став 4. ЗУП-а прописано је и да ће по поништавању побдијаног решења другостепени орган проследити предмет на поновни поступак првостепеном органу само ако је потребно да се у тој управној ствари донесе ново решење. Дакле, ту је законодавац препустио другостепеном органу да процени да ли је или није, након поништаја првостепеног решења, потребно водити нови првостепени поступак и донети ново решење.**

Последња одредба из члана 171. ЗУП-а садржана је у ставу 5. Према тој одредби, другостепени орган поништава првостепено решење и сам одлучује о управној ствари и ако нађе да је у побдијаном решењу погрешно примењено материјално право, или су докази погрешно оцењени, или је из

утврђених чињеница изведен неправилан закључак о чињеничном стању, или није правилно примењено овлашћење за одлучивање по слободној оцени. То је врло важна одредба. Она овлашћује, али у исто време и обавезује другостепени орган да сам одлучи о управној ствари онда када се ради о правним питањима. Као што је раније уочено, када се ради о повредама правила поступка, односно погрешно или непотпуно утврђеном чињеничном стању, другостепени орган не може сам да одлучи по жалби, осим ако не понови цео или део поступка у ком је повреда учињена или допуни поступак (сам или преко првостепеног или замољеног органа) у погледу чињеничног стања. Међутим, када се ради о правним питањима као што су погрешна примена материјалног права, погрешна оцена доказа, неправилан закључак о чињеничном стању и неправилна примена овлашћења за одлучивање по слободној оцени, другостепени орган ће поништити првостепено решење и сам одлучити о управној ствари. Правило је логично: ако би другостепени орган поништио првостепено решење из наведених разлога и вратио предмет првостепеном органу на поновно одлучивање, морао би да му укаже на то које материјално право да примени и на који начин, како да оцени доказе и сл., што би значило да му у суштини налаже како да реши управну ствар, а другостепени орган није овлашћен да то чини јер би то водило нарушавању начела независности органа јавне власти. Ти органи везани су Уставом, законом и прописима донетим на основу закона. Управо због тога другостепени орган ће сам решити управну ствар и донети решење.

Кривично дело прогањање из члана 138а Кривичног законика

У продужетку је исцрпно анализирано биће кривичног дела прогањање у свим појавним облицима, уз навођење карактеристичних судских одлука које доприносе његовом правилном разумевању.

Никола Пантелић,

јавни тужилац у Вишем јавном тужилаштву у Београду

Република Србија усвајањем низа закона, али и сталним променама у оквиру кривичног законодавства, испунила је обавезу, која произлази из међународних уговора које је потврдила, да законски нормира систем спречавања насиља над женама и сузбијања насиља у породици. У ствари реч је пре свега о усклађивању националног законског оквира са Конвенцијом Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици, која је донета у Истанбулу 11. маја 2011. године (Истанбулска конвенција), коју је наша земља потписала и ратификовала. Та конвенција за земље потписнице утврђује обавезе које се превасходно односе на организацију и мултиресорну сарадњу државних органа како би се на делотворан начин законски одговорило на проблеме насиља над женама и породичног насиља са циљем да се на што потпунији начин заштити његова жртва. У Конвенцији нису ближе одређена обележја кривичног дела прогањања, али су обавезане државе потписнице да кривичноправно предвиде кажњавање понављања умишљајног и претећег понашања усмереног ка другом лицу, које код тог лица проузрокује страх за сопствену безбедност.

Кривично дело прогањање уведено је у наш кривичноправни систем доношењем Закона о изменама и допунама Кривичног законика („Сл. гласник РС” бр. 94/2016), и то његовим чланом 138а. Наведено кривично дело налази се у оквиру поглавља XIV Кривичног законика („Сл. гласник РС” бр. 85/2005, 88/2005

– испр., 107/2005 – испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 и 35/2019 – даље: КЗ), под називом „Кривична дела против слободе и права човека и грађанина”. Заштитни објекат кривичних дела ту су слободе и права човека и грађанина, мада КЗ пружа заштиту сличним правима човека и у оквиру других својих поглавља. Могло би се рећи да оно што кривична дела која су предвиђена у поглављу XIV КЗ издваја јесте њихова изразита везаност за личност, односно заштиту личне сфере појединца.

Основни облик кривичног дела прогањање чини онај ко у току одређеног временском периода упорно:

- 1) друго лице неовлашћено прати или предузима друге радње у циљу физичког приближавања том лицу противно његовој вољи;
- 2) противно вољи другог лица настоји да с њим успостави контакт непосредно, преко трећег лица или путем средстава комуникације;
- 3) злоупотребљава податке о личности другог лица или њему блиског лица ради наручивања робе или услуга;
- 4) прети нападом на живот, тело или слободу другог лица или њему блиског лица;
- 5) предузима друге сличне радње на начин који може осетно да угрози лични живот лица у односу према којем се радње предузимају.

Одредбом става 1. члана 138а КЗ („Сл. гласник РС” бр. 35/19, у примени од 1. 12. 2019. године), поред раније предвиђеног понашања учиниоца наведеног кривичног дела, које се односи на одређени временски период чињења алтернативно постављених инкриминисаних радњи, као битно обележје предвиђена је **и упорност учиниоца**. Иако браниоци окривљених за то кривично дело често наводе да дата законска формулација, која носи посе-

Пресудом Основног суда у К. 12К-1...6/21 од 9. 3. 2019. године оглашен кривим да је „од тачно неутврђеног дана у септембру 2020. године до 18. 1. 2021. године упорно друго лице неовлашћено пратио и предузимао друге радње описане у чињеничном опису радње извршења дела у циљу физичког приближавања оштећеној противно њеној вољи, па је противно вољи оштећене настојао да с њом успостави контакт непосредно и путем средстава комуникације, и притом предузимао друге сличне радње на начин на који може осетно да угрози лични живот лица према коме се радње предузимају...”. На крају, у изреци предметне пресуде суд је закључио да „основни облик кривичног дела прогањање

обухвата пет различитих радњи извршења и ни једна се не може поистоветити с радњом за коју је прекршајном пресудом окривљени оглашен одговорним. Наиме, пресудом у прекршајном поступку окривљени је оглашен одговорним због непридржавања мере коју је суд изрекао, која притом није ни обухваћена изреком кривичне пресуде, односно ради се о потпуно различитој радњи дела, те су самим тим оцењени као неосновани наводи браниоца да се у конкретном случају ради о пресуђеној ствари и да је побијаним правоснажним пресудама учињена битна повреда одредаба кривичног поступка из члана 438. став 1. тачка 1) ЗКП” (Пресуда Врховног касационог суда Кзз 7/2022 од 1. 2. 2022).

КАЛКУЛАТОР КАМАТА

у оквиру електронског издања ИНГ-ПРО ПРОПИСИ.НЕТ

Осим обрачуна затезне камате у динарима или у некој од страних валута (евро, долар, швајцарски франак), уз помоћ нашег калкулатора претплатници могу да врше и обрачун камате за неблагоприятно плаћене јавне приходе и за неблагоприятно плаћени царински дуг и казну у царинском поступку, затим обрачун камате по есконтној/референтној стопи Народне банке Србије и по референтној стопи Европске централне банке (ЕЦБ), као и обрачун камате по пресудама/одлукама Европског суда за људска права. Поред наведених, ту је и обрачун уз помоћ индекса потрошачких цена, а поред свих ових дефинисаних каматних стопа које ми ажурирамо, постоји и опција **Моје каматне стоје**, помоћу које сваки корисник може да дефинише каматне стопе како би прилагодио обрачун камата сопственим потребама.

Обрачуне камата претплатници могу да сачувају у оквиру базе, а могу и да врше промене на рачуну, односно да евидентирају нова задужења и отплате, уз могућност да бирају да ли ће се делимична отплата дуга прво одузимати од камате или од главнице.

Калкулатор врши обрачуне камата пропорционалном или конформном методом. Поред ових, постоји и јединствена мешовита метода (за затезну камату до 2. 3. 2001. примењује се конформна метода, а од 3. 3. 2001. пропорционална), која омогућава јединствен обрачун камате за период пре и после тог периода. Сходно томе, по истом принципу функционише и обрачун камате на неблагоприятно плаћене јавне приходе, на неблагоприятно плаћен царински дуг и неблагоприятно плаћену казну у царинском поступку (до 31. 12. 2012. конформна, од 1. 1. 2013. пропорционална метода).

Збирни обрачун камата омогућава обрачун дуга по више различитих фактура (рачуна), по принципу: један поверилац, један дужник, више новчаних потраживања и износ укупног дуга по свим тим различитим основама.

„Новчане мазге“ – како се заштитити?

Услед све учесталијих случајева коришћења људи као посредника у прању новца или преносу новца стеченог на незаконит начин фокус овог разматрања је на могућностима за превентивно деловање.

Маја Матић,
шеф Одсека за истраживања и
анализу ризика корупције Агенције за
спречавање корупције

I Објашњење појма „новчане“ или „финансијске мазге“

„Новчана мазга“ (енг. *money mule*) или „финансијска мазга“ (енг. *financial mule*) представља израз који се односи на особу која служи као посредник у прању новца или преносу новца стеченог криминалним активностима. Такве особе, често несвесне природе конкрет-ног посла, користе своје банковне рачуне за примање и пренос новца, чиме олакшавају криминалцима прикривање извора и кретање илегално стеченог новца.

„Новчана мазга“ је неко ко несвесно или свесно помаже криминалцима да перу новац, излажући се притом ризику од кривичних санкција. То је појединац који преноси средства у име или по налогу другог лица. „Новчана мазга“ је појединац који преноси (електронски или у готовини) новац примљен од трећег лица другој особи уз одређену провизију. Пристајући да пренесе туђи новац с рачуна у банци појединац крши кривични закон. Разлог због којег су поменути појединци потребни у процесу прања је да помогну криминалцима у прању прихода од незаконитих активности, због чега им се обећава брзо и лако стицање новца за учешће у премештању средстава на различите начине, укључујући:

- криптовалуте;
- физичку валуту (готовину/кеш);
- банкарске трансфере (новчане трансакције, начин плаћања АЦХ (енг. *Automated Clearing House – ACH*) или ЕФТ (енг. *Electronic Fund Transfer – EFT*);

- агенте за пренос/трансфер новца;
- припејд картице и друго.

Све више младих данас пада у руке почи-нилаца наведене преваре постајући „новчане мазге“, као одговор на понуде за лаку зараду, при чему тако помажу починиоцима преваре да перу и пребацују новац. Наизглед прима-мљиве понуде дају, с једне стране, малу награду за учињено, али с друге стране бивају примећени од стране полиције, што може значајно да утиче на будућност појединца.

Кривичне санкције за такву радњу обично су лишавање слободе, новчана казна или рад у јавном интересу. Тужилаштво и полиција годину за годином бележе све више незаконитости те врсте, али се процењује да је стварни број жртава починилаца преваре и људи који брзо долазе до зараде знатно већи.

Млади људи који желе да зараде новац брзо и лако на описани начин могу да буду укључени у међународне шеме превара, постајући курири за новац опран за криминалне организације. Притом често не схватају колико тешке могу да буду кривичноправне и друге последице тако наизглед лаке зараде.

Осим кривичног досијеа и обелодањивања јавности, предузимање наведених радњи „новчаним мазгама“ може да донесе и друге последице. Примера ради, банка може да затвори рачун појединцу без могућности отварања новог. Жеља за брзом зарадом и дављење криминалном делатношћу такође може значајно да утиче на могућности за каријеру, јер будући послодавац неће хтети да сарађује са особом која је претходно починила кривично дело, а нема могућност да своју плату преба-ци на банкарски рачун. Недостатак рачуна такође може да доведе до потешкоћа приликом примања разних бенефиција. Већина младих људи није свесна да преношење туђег новца са сопствених банкарских рачуна предста-

Учестало полагање готовине од стране великог броја лица млађе старосне доби представља ризик за прање новца.

Када се ради о инвестиционим преварама или преварама у вези са лутријом, може да се догоди да починилац преваре контактира са жртвама тако што пошаље поруке и убеди жртве да верују да су добиле на лутрији или откриле нову инвестициону прилику због које ће се обогатити.

Неки починиоци преваре експлоатишу страх и хитност, инсистирајући на томе да жртва њима дугује новац, као и да ће се суочити са озбиљним последицама уколико не сарађује, али да ће трансфер средстава побољшати њен положај.

Закључак

Преваре са „новчаним мазгама” омогућавају криминалним бандама, укључујући дилере дроге, трговце људима и остале криминалне починиоце, да профитирају уништавајући животе људи. Веома је важно да држава на то адекватно реагује како би криминалцима отежала експлоатацију жртава и профитирање од својих злочина, али и заштитила жртве континуиране финансијске експлоатације.

Прање новца подразумева криминалце који ангажују друге да у њихово име премештају приход стечен криминалом. Иако прање новца може да има много различитих облика, један од најчешћих је када криминалац понуди готовину/кеш у замену за коришћење туђег банковног рачуна, па се затим премештају незаконита средства кроз сложenu мрежу рачуна „мазги” како би се прикрила операција, што им омогућава да уновче свој профит. Они помажу у сакривању порекла

незаконитих средстава на различите начине, укључујући премештање средстава преко сопственог банковног рачуна (или више рачуна), куповину и продају криптовалута или подизање готовине и њену предају. „Новчане мазге” такође могу да препусте контролу над својим рачунима криминалцима како би им омогућиле да сами пребаце средства. Свака трансакција помаже у даљем замагљивању трага средстава и на крају у њиховом прању.

„Мазге” које су укључене у премештање средстава могу то да учине добровољно и да буду саучесници у прању новца. Криминалци такође циљају неке од најрањивијих у друштву, укључујући децу и одрасле који су у ризику, и искоришћавају их како би олакшали кретање незаконитих средстава. Ти људи су и сами жртве криминалаца који стоје иза прања новца.

Тако сложен проблем захтева системски одговор, при чему сви државни чиниоци и институције, органи за спровођење закона, индустрија, регулатори и добротворне организације морају да сарађују како би се жртвама омогућила заштита, а починиоци адекватно казнили. Изузетно је важно на прави начин подићи свест о „регруттерима” који траже жртве, које после ангажују за пренос новца. Такође је значајна и размена неопходних података како би се омогућило и банкама пошиљаоцима и банкама примаоцима да открију високоризична плаћања и спрече преварне трансакције.

Заштита жртва једнако је важна као и гоњење криминалних банди, а ометање њихових трансакција можда најважнија карика у будућем одвраћању од таквих дела. Одузимање тако стеченог новца има за циљ да се смањи подстицај криминалцима да уопште чине кривична дела, уз заштиту више потенцијалних жртава.

Очекивана модернизација здравственог система увођењем е-картона

У тексту су сагледана питања садржине података који се воде у електронском медицинском досијеу (е-картон), начин и поступак преузимања података, као и одређивање и коришћење личног здравственог броја.

Др Душан Рајаковић,

спец. менаџмента
здравствених установа

Уводна разматрања

Тренутно стање у вези са документацијом у здравственом систему је такво да се постојећи поступак заснива на папирној документацији, ручној размени докумената и недовољној повезаности између учесника у поступку – запослених, односно осигураника, послодаваца, изабраних лекара, здравствених установа и Републичког фонда за здравствено осигурање. Описано стање доводи до појаве бројних проблема, а нарочито повећаних административних трошкова, неефикасности и застарелости поступка, грешака кашњења, као и уопште недовољне правне сигурности за све учеснике. То се јавља услед ручног поступања, недовољне аутоматизације и потребе за допуном или корекцијом документације. Такође, приметна је недоследна примена прописа будући да здравствене установе и послодавци примењују различите интерне процедуре.

Дуго најављивано осавремењивање здравственог система у смислу неопходне дигитализације има за циљ успостављање јединственог, поузданог и обавезујућег електронског система, који ће омогућити централизовану размену података и докумената, правремену и сигурну комуникацију између свих учесника, смањење административног оптерећења и трошкова, као и повећање правне сигурности и транспарентности поступака. Све наведено условљено је усклађивањем са савременим стандардима дигитализације јавне управе и препорукама

Европске уније. Софтверско решење „Е-Боловање – Послодавац” представља основу за електронску размену потврда, извештаја (дознака) и других релевантних докумената, уз усклађивање информационих система здравствених установа и РФЗО и повезивање с другим информационо-комуникационим системима органа који садрже податке од значаја за остваривање права по основу привремене спречености за рад и ресурса којима управља Канцеларија за информационе технологије и електронску управу. Тиме се ствара регулаторни и технички оквир за потпуну дигитализацију поступка, што би довело до боље ефикасности, смањења административног терета, заштите права запослених и веће правне предвидивости за све учеснике у поступку. На тај начин обезбеђује се правремено и поуздано обавештавање послодаваца о наступању привремене спречености за рад, електронска евиденција и размена докумената уз минималне административне кораке, као и смањење трошкова и ризика од грешака и злоупотреба. Постављање темеља за јединствену електронску платформу, која повезује здравствени, привредни и систем рада, представља кључни предуслов за модернизацију јавне управе, смањење административног оптерећења и унапређење квалитета услуга за грађане и привреду.

Основни појмови

У продужетку су сагледана питања која се тичу садржине података, укључујући и податке о личности који се воде у електронском медицинском досијеу (е-картон), затим начин и поступак преузимања података, одређивање и коришћење личног здравственог броја, и ближи услови и начин достављања података

Наведеним системом значајно је поједностављена процедура и доста олакшано и пацијентима и лекарима. Пацијент уз е-Боловање не мора да води рачуна о својој документацији. Он долази код свог лекара, пријављује да је болестан и остварује специјалистичко-консултативни преглед. Добија термин за контролу који је дефинисао његов изабрани лекар, као и електронски документ (потврду о привременој спречености за рад), који може да достави послодавцу у електронској форми. Велика предност је одсуство папирологије, а уколико је, на пример, пацијент након болести оздравео, чак и не мора да дође на тај дан контроле, већ може да иде на посао. Боловање (привремена спреченост за рад) у том случају биће затворено, дознаке ће се креирати и послати пацијенту, а он може да их дистрибуира даље послодавцу. Уместо да се изабрани лекар ослања на усмену информацију или непотпуну папирну документацију, сада на располагању има проверене и ажурне податке. Ефекат таквог приступа у пракси је бржа процена радне способности, боља координација с другим специјалистима и смањена фрагментација лечења.

У наредном периоду електронска документација ће директно ићи послодавцу и то ће бити омогућено посредством портала е-Управе

који ће бити портал за послодавце. Лекару је административни део умногоме поједностављен тако да не мора да рачуна дужину боловања до слања на комисију РФЗО-а (преко 30 дана). Такође, целокупна документација у вези са том епизодом боловања се обједињује и шаље у електронској форми лекарској комисији. Након што комисија прегледа документацију и донесе одлуку, пацијент добија СМС да је одлука донета за њега, па изабрани лекар на основу тога или продужава боловање или га закључује, при чему се дознаке аутоматски креирају. Потребно је подсетити и на то да послодавац, у складу са законом, нема увид у дијагнозу на основу које је запослени на боловању.

Коначно, надлежни заправо очекују много и у погледу спречавања злоупотребе боловања. Увођењем дигиталног праћења и верификације докумената очекује се боља контрола над основаношћу привремене спречености за рад. Према подацима РФЗО, у 2023. години по основу боловања исплаћено је више од 14 милијарди динара. Процењује се да се од 5% до 10% сврстава у сумњиве или неосноване случајеве. Зато потенцијалне уштеде износе од 700 милиона до 1,4 милијарде динара годишње ако се злоупотребе преполове или елиминишу.

Електронски часопис **ЛЕГЕ АРТИС – ПРОПИСИ У ПРАКСИ**

Часопис „**Lege Artis – ПРОПИСИ У ПРАКСИ**“, електронско издање, са стручним ауторским текстовима, већ дужи низ година незаобилазни је саветник и дневни пратилац у свачијем пословању. Намењен је, пре свега, правним службама у јавном и приватном сектору, привредним субјектима, установама, адвокатским канцеларијама итд.

Од области у часопису издавајемо: Јавне набавке и буџети, Грађанско право, Кривично и прекршајно право, образовање, Планирање, изградња, становање, Привредно право, Радно право, Управно право, Здравствене установе, здравствена заштита и здравствено осигурање и друге области, као и сталне рубрике „Портал читалаца“, „Календар правних аката“ и „Регистар прописа“.

Тренутно се у издању налази преко 2.000 чланака, при чему у току године излази 12 бројева.

Чланци из свих досадашњим бројева доступни су у е-часопису, с тим што им се приступа у оквиру издања Прописи.нет, а повезани су са релевантним прописима.

Имате питање?

Имамо одговор!

У овој рубрики дајемо одговоре на нека од питања која сте упутили нашем часопису. Подсећамо да право на постављање питања и добијање одговора имају искључиво претплатници на наш часопис.

РАДНО ПРАВО

Редослед по ком се доносе акти у поступку утврђивања вишка запослених

П: Да ли се одлука о изменама и дојунама правилника о организацији и систематизацији њослова доноси пре утврђивања предлога програма решавања вишка запослених или након доношења програма решавања вишка запослених?

О: У Закону о раду прописано је када програм мора да се донесе (члан 153), али не и изричит редослед доношења одговарајућих аката у поступку решавања вишка запослених. Из судске праксе произлази да се прво доноси одлука о организационим променама, односно измена правилника о организацији и систематизацији (укидање радних места / смањење броја извршилаца). Затим, ако су испуњени законски услови, доноси се програм решавања вишка запослених.

Пресуда Врховног суда Рев2 2785/24 30. 9. 2024. године:

Из образложења:

Решењем туженог број .../1474 од 4. 11. 2019. године тужилци је оиказан наведени уговор о раду са свим анексима услед пресјанка њоипреде за одављањем њослова на које је расјоређена у смислу члана 179. став 5. тачка 1) Закона о раду и исјлаћена јој је оиипремнина од сјране туженог у складу с наведеним решењем у износу од 101.835,06 динара. **Наведеном решењу ирејходило је доношење Одлуке о укидању радних места број ХХХХI-68/19 од 30. 9. 2019. године и Одлуке о измени Правилника о организацији и систематизацији њослова и радних задатака код туженог број ХХХХI-69/19 од 30. 9. 2019. године, који-**

ма је смањен број запослених код туженог и укинуто радно место радника ... , на ком је тужилца била расјоређена. Наведени акти објављени су на ојласној табли туженог и сјуйили су на љравну снагу пре доношења ојореног решења. Тужени је донео и Пројрам решавања вишка запослених број 431 од 31. 10. 2019. године, којим су утврђени разлози за њејово доношење и укујан број запослених код њослодавца, број, квалификациона сјрукјура, године сјаростји и сјаж осјурања запослених који су вишак и њослови које одављају, кријеријуми за утврђивање вишка запослених, мере за запосљавање, средсјва за решавање социјално-економског њоложаја вишка запослених и рок у коме ће бити оиказани ујовори о раду. Наведени програма је доствљен Националној служби за запосљавање и синдикалним организацијама, на који су се оне изјасниле.

У њоједу љако утврђеног чињеничног сјања нижесјейени судови су, љрименом члана 179. став 5. тачка 1) Закона о раду, одбили туждени захјев тужилца за њонисјај ојореног решења о оиказу ујовора о раду, враћање на рад и накнаду мајеријалне шјейе, налазећи да је тужилци радни однос љресјао у законитио сјроведеном њосјуйку, ље да је сјоја неоснован и њен захјев за враћање на рад и накнаду мајеријалне шјейе, у смислу одреде члана 191. став 1. Закона о раду.

По сјановисју нижесјейених суда, да би оиказ из овог разлоја био законити, њотредно је да је код њослодавца дошло до љехнолошких, економских или организационих љромена услед којих је љресјала њоипреда за одављањем одређеног њосла или је дошло до смањења обима њосла, као и да је њослодавац пре оиказа ујовора о раду запосленом исјлатио оиипремнину. Наведене љромене морају бити изражене у љравилнику о организацији и систематизацији њослова код њослодавца или неком друом акту којим њослодавац утврђу-

стри културних добара јавни (члан 35. став 6. Закона).

На све радње које имају карактер управних радњи примењују се одредбе Закона о општем управном поступку („Сл. гласник РС” бр. 18/2016, 95/2018 – аутентично тумачење и 2/2023 – одлука УС).

ЈАВНЕ НАБАВКЕ

Промена подизвођача

П: Може ли подизвођач у оквиру уговора о јавној набавци да уступи део послова другом извођачу?

О: Подизвођач не може самостално да препусти део својих радова неком трећем лицу. Наиме, подизвођаче ангажује искључиво привредни субјект који је уговорна страна уговора о јавној набавци (изабрани понуђач), који у пуној мери одговара за извршење, без обзира на број подизвођача. Подизвођач не би могао самостално да уступи извођење радова из уговора о јавној набавци другом привредном субјекту, већ избрани понуђач може да предложи измену подизвођача, а наручилац одлучује о томе да ли ће промену да прихвати и уговор о јавној набавци измени у погледу замене подизвођача. Такав закључак произлази из чл. 131. и 161. Закона о јавним набавкама.

Сагласно члану 131. ст. 2. Закона о јавним набавкама, привредни субјект који намерава да извршење дела уговора повери подизвођачу дужан је да у понуди наведе:

- 1)** који део уговора намерава да повери подизвођачу (по предмету или у количини, вредности или проценту);
- 2)** податке о подизвођачима;
- 3)** да ће наручилац непосредно да плаћа подизвођачу за део уговора који је он извршио, уколико подизвођач захтева да му се доспела потраживања плаћају непосредно.

Основни подаци о подизвођачу, о делу уговора који извршава подизвођач и о томе да ли

плаћање иде директно подизвођачу наводе се у уговору о јавним набавкама

Замена подизвођача предвиђена је као основ за измену уговора о јавној набавци. У члану 161. Закона одређено је да:

„Наручилац може да измени уговор о јавној набавци у случају када привредни субјект с којим је уговор закључен током извршења уговора о јавној набавци од наручиоца затражи:

- 1)** промену подизвођача за онај део уговора о јавној набавци који је првобитно поверио подизвођачу;
- 2)** увођење једног или више нових подизвођача, чији укупан удео не сме да буде већи од 30% вредности уговора о јавној набавци без пореза на додатну вредност, независно од тога да ли је првобитно део уговора о јавној набавци поверио подизвођачу или није;
- 3)** да преузме извршење дела уговора о јавној набавци који је првобитно поверио подизвођачу.

Уз захтев из става 1. т. 1) и 2) овог члана, привредни субјект са којим је закључен уговор доставља наручиоцу доказе да за новог подизвођача не постоје основи за искључење из члана 111. тог закона.

Наручилац не може да одобри захтев привредног субјекта с којим је закључен уговор у случају:

- 1)** из става 1. т. 1) и 2) датог члана, ако је привредни субјект с којим је закључен уговор у поступку јавне набавке ради доказивања испуњења критеријума за квалитативни избор привредног субјекта користио капацитете подизвођача којег сада мења, а нови подизвођач не испуњава исте услове или постоје основи за искључење;
- 2)** из става 1. тачка 3) тог члана, ако је привредни субјект с којим је закључен уговор у поступку јавне набавке ради доказивања испуњења критеријума за квалитативни избор привредног субјекта користио капацитете подизвођача за извршење тог дела уговора, а привредни субјект самостално не поседује те капацитете.”

Осим тога што се људска свест развијала и усложњавала развојем језика, унапређујући могућности споразумевања међу људима, развијала се и читава људска заједница, што је рађало потребу за увођењем реда у свакодневни живот на свима прихватљив, функционалан и разумљив начин. Тај ред постигао се устројавањем правила, односно закона, а закони свеукупно чине правни систем једне државе. Циљ ове рубрике је да укаже на то како језик и његове особености утичу на формулисање и касније тумачење законских норми, као и каква је улога вештачења заснованих на језику у истражним и судским процесима.

Форензичко-лингвистичка студија политичких говора

Лингвистичко испитивање политичког дискурса ради идентификације дезинформација, манипулативних тактика, говора мржње и образаца ауторства како би се открила имплицитна значења и стратешка употреба језика за убеђивање, обману или утицај у политичким контекстима тема је овог текста, с посебним освртом на методе аналитичара попут мултимодалне анализе (вербални и визуелни елементи), анализе дискурса и проучавања граматичких и лексичких карактеристика.

Они који управљају државом обликују будућност свих грађана, па би требало да буду поштени, одговорни и предани послу. Међутим, стварност нас често уверава да лични интереси надјачавају опште добро. У том парадоксу политике можда вреди подсетити се Макијавелијеве изреке да „политика нема никакве везе с моралом” или Волтерове ироничне сумње да је она тек „вештина лагања у правом тренутку”. Језик се у томе показује као најмоћније оружје: преко њега се обликују обећања, стварају илузије, манипулише емоцијама и управља јавним мњењем, често тако суптилно да онај ко је изманипулисан и не слуги шта му се догађа. Зато би институције морале да се потруде да законски ограниче склоност политичке реторике ка претеривању и самохвалисању, док би грађани морали да негују политичку писменост као саставни део општег образовања. Наиме, политика није само гласање или партијско надметање – она је присутна у чекању у реду код лекара, у лошем саобраћају, у недовољно квалитетном образовању и у сваком пропусту јавних служби. Управо зато, како је истакао Двајт Ајзенхауер, „политика би требало да буде споредна професија сваког грађанина”.

Изборна форензика

Савремена дисциплина која се бави испитивањем изборних података применом широког спектра статистичких метода назива се **изборна форензика** (енг. *election forensics*). Аналитичари се користе поступцима који често подсећају на оне намењене откривању финансијских превара, а њихова сврха је да се анализом бројчаних резултата избора уочи у којој мери се одступања појављују у односу на закономерности које би, у складу са познатим математичким правилима, требало да буду уобичајене.

Основно полазиште наведене области је примена статистике како би се проверило да ли посматрани изборни исходи следе очекиване обрасце карактеристичне за фер и слободне изборе. Употребљавани инструменти могу да буду веома једноставни, на пример, испитивање расподеле цифара и анализа друге цифре у складу са Бенфордовим законом (који описује неравномерну, логаритамском расподелом одређену, учесталост појављивања првих цифара бројева и користи се као метода у различитим областима истраживања), али и веома напредни, укључујући моделе

председника: Нетанијаху је заступао реал-политички став и спремност на једностране акције, док је Абас инсистирао на преговорима и регулативи за решавање палестинског питања.

Вредност оваквих истраживања

Ако се узме у обзир да су многи социолози, филозофи и уметници сугерисали да је политика лаж, да оно што нам се обећава најчешће није оно што ће се заиста догодити, онда је дужност сваког грађанина сваке државе да, када слуша говоре, то чини критички и пажљиво јер би му могла промаћи истина, ако је уопште игде има, с обзиром на дејство интереса на све одлуке политичара. Дакле, да би једном максима Махатме Гандија „уметност ратовања је уметност уништавања људи, а политика је уметност заваравања” престала

Ендноте

- ¹ Са линка: https://zlatko.info/cv/files/Izbor_parlamenta_2023.pdf.
- ² <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/10350330.2025.2492162?src=>
- ³ Са линка: https://www.researchgate.net/publication/380036678_Populism_at_the_UN_comparing_Netanyahu's_and_Abbas's_speeches_2010-19

да има своје пуно значење, тј. да би се временом коначно променила, потребно је стално и подробно анализирати све поступке и речи политичара, указујући на оно што је суштина. У томе је значај студија које смо представили, па на крају и форензичке лингвистике и њеног развоја.

Значај свега наведеног огледа се у томе што лингвистички докази могу да:

- пруже кључне увиде у намере починилаца и утицај говора у правним случајевима везаним за изборе;
- допринесу разумевању политичког утицаја тако што се анализом помаже у откривању како се језик стратешки користи за обликовање јавне перцепције, конструисање политичких личности и ширење пристрасних наратива;
- унапреде праћење друштвених медија пружањем нијансираних метода за разумевање контекстуално специфичног онлајн-говора, тј. форензичка лингвистика може да допуни аутоматизоване алате у откривању штетног садржаја, попут говора мржње на друштвеним мрежама и другим медијима.

Приредила: **Милица Радванчев**, лектор

ИНГ-ПРО

Закони који регулишу односе унутар људске заједнице, која би требало да буде по мери сваког појединца, тичу се различитих сегмената свакодневног живота. Међу тим сегментима посебну улогу у очувању и усавршавању људске цивилизације имају изванредна дела људског духа по којима би се требало равнати, као што из оних негативних треба учити. У новој рубрици „Поводом...” бавићемо се баш тиме – значајним датумима, историјским преокретима, заслужним личностима и пресудним документима, као и њиховим утицајем на измене и усавршавање прописа.

Поводом Међународног дана градова

Како и зашто су настали градови, како се уређују и развијају и на који начин то утиче на свакодневни живот грађана, па је неопходно имати адекватне прописе којима су све те промене регулисане, објашњено је у овом тексту.

Међународни дан градова – значај, историја и поставка

Савремени градови су мотор економског и културног развоја, али истовремено и жариште глобалних изазова: од климатских промена до социјалних неједнакости. Градови пружају боље могућности за запослење, квалитетнију инфраструктуру и богатији друштвени живот, али осим тога, неадекватна градња и густина саобраћаја чине свакодневно обављање активности, одлазак на посао или у школу много тежим, при чему загађење животне средине никада није било веће. Највећи проблеми савремених градова зависе од њихове величине, економског статуса и географског положаја, али ипак постоји низ изазова који су готово универзални за већину. У највеће проблеме савремених градова убрајају се:

1. Пренасељеност и неконтролисана урбанизација. Масовне миграције из руралних у урбане средине доводе до наглог раста градова, за шта недостаје и инфраструктура (станови, школе, болнице, саобраћај), тако да је честа појава „дивљих” насеља и сиротињских четврти.

2. Становање и приступачност. Високе цене станова и ренте у већини великих градова многе спречавају да остваре потенцијале и жеље, а у складу са тим долази и до раста бескућништва и нестандартних услова живота.

3. Саобраћај и мобилност. Саобраћајне гужве, преоптерећене улице, недовољно развијен јавни превоз, с једне стране, а загађење изазвано аутомобилима, недостатак бициклических стаза и пешачких зона, с друге, чине живот у градовима веома напорним.

4. Загађење и климатски изазови. Загађење ваздуха (индустрија, саобраћај) и, последично томе, загревање градова („урбани топлотни острвски ефекат”) само су део онога с чим сви становници градова морају да се суоче, уз прекомерно загађење вода и проблеме с отпадом, ризике од поплава, пожара, земљотреса и других природних катастрофа.

5. Инфраструктурни изазови. Старе или недовољно развијене водоводне и канализационе мреже одлика су многих градова, уз озбиљан недостатак зеленила и јавних простора, као и енергетска неефикасност зграда.

6. Социјална неједнакост. Јаз између богатих и сиромашних се продубљује до те мере да се јавља и просторна сегрегација: елитна насеља и сиромашне четврти постоје у истом граду, некад једни до других. Осим тога, приметно је и да немају сви исти приступ образовању, здравству и запослењу.

7. Безбедност и криминал. Високе стопе криминала у појединим мегалополисима, уз озбиљне проблеме са организованим криминалом, наркотицима, насиљем, стварају осећај недовољне сигурности у јавном простору (нпр. ноћу или у сиромашнијим деловима).

Перспектива развоја градова

Градови су постали централни ентитет у савременом развоју држава: генеришу економију, креативност, иновације, али и носе велике изазове — неједнакост, загађење, саобраћај, приступ услугама, климатске ризике. Међународни оквири, као што су Нова урбана агенда и Циљеви одрживог развоја, као и регионалне иницијативе, пружају норме, циљеве и смернице, али без снажне националне и локалне имплементације њихов ефекат је ограничен. За Србију је значајно даље развијати локалне капацитете, осигурати партиципацију грађана, унапредити интегрисано планирање (становање, транспорт, инфра-

структура, заштита околиша) и боље адресирати диспаритете између градова и руралних подручја.

Приредила: **Милица Радованчев**, лектор

Ендноте

- <https://www.un.org/en/observances/cities-day>
- https://www.researchgate.net/publication/369100916_Definition_of_Concept_City_Multidisciplinary_Approach
- https://www.destatis.de/EN/Themes/Countries-Regions/International-Statistics/Data-Topic/Population-Labour-Social-Issues/DemographyMigration/UrbanPopulation.html?utm_source=chatgpt.com
- <https://swissnex.org/china/news/smart-city-and-sustainable-urban-development-in-china-a-comprehensive-overview/>

Најава ИНГ-ПРО вебинара:

Рад у еРепс систему и примена новог Закона о централној евиденцији стварних власника

ТЕРМИН: Линк за премијерни приказ вебинара биће доступан на Инфо-панелу у издању Прописи.нет 7. 10. 2025. године. Након тога, вебинар може да се гледа у издању Прописи.нет, у делу под називом „Коментари“, у групи „ИНГ-ПРО вебинари“.

ПРОГРАМ:

I део – Рад у еРепс систему – електронско подношење пријава у Регистар привредних субјеката:

- приступ апликацији;
- предуслови за електронско подношење захтева;
- преглед корака при подношењу захтева (унос података, прилагање документације, плаћање, потписивање);
- приказ рада апликације – 1. практични део (промене, брисање, статусне промене, остали захтеви);
- приказ рада апликације – 2. практични део (управљање захтевом: поступање по одбаченој пријави, отказивање захтева, допуна захтева, одустанак од захтева).

II део – Нови Закон о централној евиденцији стварних власника:

- шта доноси нови Закон о централној евиденцији стварних власника;
- на кога се Закон односи;
- шта значи обавезна годишње верификација података о стварном власнику;
- обавезе према Централној евиденцији стварних власника и њихово испуњење електронским путем;
- нови основи евидентирања;
- напомена о несагласности;
- сива листа и санкције.

ПРЕДАВАЧИ:

Јелена Чукић, мастер пословног права, специјалиста корпоративног управљања, и
Катарина Николић, помоћник регистратора у АПР-у.

ВЕБ-СЕРИЈАЛ ЈЕ БЕСПЛАТАН ЗА ПРЕТПЛАТНИКЕ НА ИНГ-ПРО ИЗДАЊА.

За сва обавештења позовите нас на: 011/2836-817, 011/2836-820, 2836-821, 2836-822 или директно оцијте „Контакт“ на нашем сајту.

Преїлед йройїса...

ИЗДАЈАМО ЗНАЧАЈНЕ ПРОПИСЕ КОЈИ СУ ДОНЕТИ ИЗМЕЋУ ДВА БРОЈА...

РАДНИ ОДНОСИ

- Споразум о продужењу рока важења Посебног колективног уговора за полицијске службенике („Сл. гласник РС” бр. 76/2025 од 29. 8. 2025)
- Посебан колективни уговор за грађевинарство и индустрију грађевинског материјала Србије („Сл. гласник РС” бр. 77/2025 од 5. 9. 2025)
- Одлука о висини минималне цене рада за период јануар–децембар 2026. године („Сл. гласник РС” бр. 78/2025 од 12. 9. 2025)

ЕНЕРГЕТИКА

- Одлука о одређивању цена за приступ систему за пренос електричне енергије („Сл. гласник РС” бр. 75/2025 од 22. 8. 2025)
- Уредба о измени Уредбе о ограничењу висине цена деривата нафте („Сл. гласник РС” бр. 76/2025 од 29. 8. 2025)
- Одлука о цени приступа систему за дистрибуцију електричне енергије („Сл. гласник РС” бр. 76/2025 од 29. 8. 2025)
- Одлука о регулисаној цени електричне енергије за гарантовано снабдевање („Сл. гласник РС” бр. 76/2025 од 29. 8. 2025)

ТРГОВИНА

- Уредба о посебним условима за обављање трговине за одређену врсту робе („Сл. гласник РС” бр. 76/2025 од 29. 8. 2025)
- Уредба о измени и допунама Уредбе о посебним условима за обављање трговине за одређену врсту робе („Сл. гласник РС” бр. 78/2025 од 12. 9. 2025)

АГЕНЦИЈА ЗА ПРИВРЕДНЕ РЕГИСТРЕ

- Одлука о допунама Одлуке о накнадама за послове регистрације и друге услуге које пружа Агенција за привредне регистре („Сл. гласник РС” бр. 80/2025 од 16. 9. 2025)
- Методологија за пружање услуга путем веб Портала за испоруке података и извештаја („Сл. гласник РС” бр. 80/2025 од 16. 9. 2025)

ЗДРАВСТВО

- Правилник о допунама Правилника о ближим условима за обављање здравствене делатности у здравственим установама и другим облицима здравствене службе („Сл. гласник РС” бр. 75/2025 од 22. 8. 2025)
- Одлука о изменама и допунама Одлуке о највишим ценама лекова за употребу у хуманој медицини чији је режим издавања на рецепт („Сл. гласник РС” бр. 77/2025 од 5. 9. 2025)

- Правилник о начину и организацији обављања хитне медицинске помоћи („Сл. гласник РС” бр. 79/2025 од 15. 9. 2025)

- Правилник о Програму промоције добровољног давалаштва људских органа („Сл. гласник РС” бр. 79/2025 од 15. 9. 2025)

САОБРАЋАЈ

- Одлука бр. 2025/01 Регионалног управног одбора Транспортне заједнице о ревизији Анекса I Уговора о оснивању Транспортне заједнице („Сл. гласник РС” бр. 75/2025 од 22. 8. 2025)

- Одлука о распореду и коришћењу средстава за финансирање унапређења безбедности саобраћаја на путевима у 2025. години („Сл. гласник РС” бр. 76/2025 од 29. 8. 2025)

ФИНАНСИЈСКЕ ИНСТИТУЦИЈЕ

- Правилник о изменама и допунама Правилника о алтернативним инвестиционим фондовима („Сл. гласник РС” бр. 77/2025 од 5. 9. 2025)
- Правилник о изменама и допунама Правилника о врстама алтернативних инвестиционих фондова („Сл. гласник РС” бр. 77/2025 од 5. 9. 2025)
- Одлука о олакшицама у отплати кредита („Сл. гласник РС” бр. 78/2025 од 12. 9. 2025)

БУЏЕТСКО РАЧУНОВОДСТВО

- Правилник о програму стручног оспособљавања за вођење пословних књига, састављање и презентацију финансијских извештаја у складу са Међународним рачуноводственим стандардом за јавни сектор на готовинској основи („Сл. гласник РС” бр. 78/2025 од 12. 9. 2025)
- Правилник о рачуноводственим политикама корисника буџетских средстава и корисника средстава организација за обавезно социјално осигурање („Сл. гласник РС” бр. 78/2025 од 12. 9. 2025)
- Правилник о начину припреме, састављања и подношења финансијских извештаја корисника буџетских средстава и корисника средстава организација за обавезно социјално осигурање („Сл. гласник РС” бр. 78/2025 од 12. 9. 2025)

- Правилник о измени и допуни Правилника о раду Етичког одбора Државне ревизорске институције („Сл. гласник РС” бр. 81/2025 од 19. 9. 2025)

ИГРЕ НА СРЕЋУ

- Правилник о техничким и функционалним карактеристикама столова за игре на срећу, аутомата за игре на срећу и кладомата, начину и поступку испитивања испуњености потребних услова („Сл. гласник РС” бр. 78/2025 од 12. 9. 2025)

С НАМА НЕМА ЛУТАЊА!

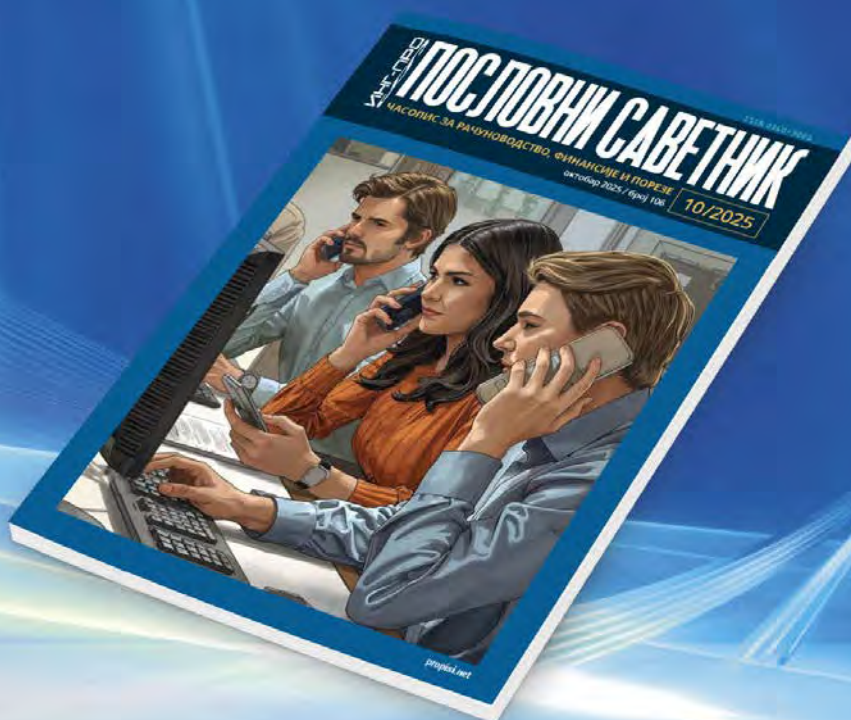
ИНГ-ПРО

ПРОПИСИ.НЕТ
ЕЛЕКТРОНСКО ПРАВНО ИЗДАЊЕ

Пословни саветник – штампани часопис: САВЕТОДАВНИ ЧАСОПИС ИЗ ОБЛАСТИ ФИНАНСИЈА

Јавне набавке и буџети

Грађанско право

Кривично право

Управно право

Привредно право

Радно право

Унакрсни поглед